

Gustaf Hellström i Dagens Nyheter

FRAN OCH MED 1908 till och med 1946 var Gustaf Hellström under skilda former och på skilda verksamhetsfält knuten till Dagens Nyheter. Även efter pensioneringen publicerade han årligen några artiklar i tidningen. Det totala antalet bidrag är omkring 950; nästan genomgående var artiklarna långa, på två spalter eller mera. Det stora flertalet bidrag var korrespondenser från utlandet: 1908-1910 och 1927-1933 från England, 1911-1917 från Frankrike, 1918-1923 från USA; härtill kommer skildringar från resor i Tyskland 1933 och Ryssland 1937. I övrigt skrev Hellström noveller och, särskilt under senare år, recensioner. I dessa rader skall jag stanna blott vid hans insatser som utrikeskorrespondent. Urval av hans artiklar är utgivna i bokform (Vår tids ungdom, Kultur-faktorn, Förenata staterna och världsfreden, Från redingot till kavajkostym, Det tredje riket, Vägen till paradiset), och i hans skönlitterära författarskap är stycken ur korrespondensartiklarna ofta i mer eller mindre retuscherad form insprängda.

Hellström har kritiserats för att han sällan eller aldrig försåg Dagens Nyheter med förstasidesmaterial, med nyheter i mera egentlig mening. Angreppet tillbakavisades av Hellström i ett kort inlägg (Dagens Nyheter 22 nov. 1952). Det finns intet tvivel om att Hellström på denna punkt hade rätt. Han var inte anställd för att sända dagsnyheter; det var en tjänst som sköttes, och var avsedd att skötas, av de stora byråerna eller av andra tidningens medarbetare. Lika litet befogat är självfallet att, såsom vissa skribenter gjort, berömma Hellström för att han inte sände nyheter. Hela meningssubtytet kring denna sak är ovidkommande och tanklöst.

Vad skulle då Hellström göra som utrikeskorrespondent, vad gjorde han? Det finns inte anledning att ställa de båda frågorna mot varandra. Något skäl att tro att "tidningen" av Hellström väntade eller begärde annat än det han presterade finns inte; det bästa beviset härför är den stora och allmänna uppskattningen av hans medarbetarskap. Hellström var inte, och avsågs inte skola vara, nyhetsman. Inte heller var han politisk, ekonomisk eller kulturell specialist, med uppgift att skriva inträngande studier från skilda områden. Lika litet fordrades av honom sådana korrespondenser av Times-typ som bygger på intim förtrogenhet med politiska ledare och deras planer och som kan resultera i prognoser, avslöjande av hemliga sammanhang och överras-

kande inblickar i bakgrunden till vad som sker. Hellström var en kunnig, intelligent, fördomsfri iakttagare, med ovanlig förmåga att levande skildra symboler och intryck, med ett känsligt samvete och en redlighet som gav hans framställning oväld och pålitlighet. Dessa egenskaper gjorde honom till en betydande förmedlare mellan utlandet och Sverige, till en observatör som lästes med glädje och tillika ägde auktoritet.

Bäst är kanske Hellström som korrespondent då han arbetar på gränslinjen mellan reportage och novellistik. Tag, exempelvis, artiklar om London och Paris, om rättegångar och skilsmässor i England, om den franska och den amerikanska kvinnans ställning,

Gustaf Hellström 1920.

om gentlemannabegreppet, om de engelska "public schools", om franska stämningar under kriget — det är lysande journalistik, men också god litteratur. Även då Hellström ansåg sig böra ta upp mera speciella ämnen bars emellertid hans bidrag av inlevelse, kunskap och intensivt intresse, såsom då han presenterade scoutrelsen och flygkonsten för svensk publik, skrev en rad skildringar från de olympiska spelen i England 1908 eller följde den långa striden kring överhusets veto och överhusreformen. Vid en genomläsning efter många år blir man förvånad över hur grundligt den unge korrespondenten satte sig in i skiftande frågor, vilken säker blick han oftast hade för det väsentliga.

Hellströms förmåga och vilja att pröva och reflektera, hans verklighetssinne gjorde honom immun mot sådana storslagna, lockande och lösliga perspektiv som blir populära vid omvälvningar av större format. Det är instruktivt att jämföra hans fasta och sakliga berättelser från Hitlers Tyskland, publicerade några veckor efter maktövertagandet, med de extravaganta tolkningar och vilda hugskott som kom från andra berömda resenärer. Hellström slår omedelbart fast det väsentliga: nazismens seger får inte ses som något ofrånkomligt och av det tyska folkets öden bestämt; "nazis sitter ej där de nu sitter barna av en oemotståndlig folkvåg och folkvilja, utan tack vare en följd av skickligt utförda statskupper, för vilkas framgångar de i olika landsdelar av det stora tyska riket hade olika anledningar att tacka... den inre naturnödvändiga lagbundenheten är... en följd av och icke en orsak till framgången".

Viljan till saklighet och oväld var samnerligen inte hos Gustaf Hellström en följd av bristande ställningstagande. Han var intensivt engagerad i vad som skedde, han levde med i oro, hopp och glädje på ett sätt som — trots all inriktning på det aktuella — är högst ovanligt. Bakgrunden till denna känslighet, denna sårbarhet var en ofta analyserad och diskuterad, men aldrig helt uppgiven tro på att vissa livsvärden skulle segra: medkänsla, humanitet, frihet, fred. I Hellströms journalistik möter man, likaväl som i hans romaner, denna stoiska och dock ömsinta moralism, den ger kraft och djup även åt inläggen för dagen.

HERBERT TINGSTEN